

ІНДЕКС ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ПОКАЗНИК ОПІРНОСТІ КРАЇН СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КРИЗИ

©2020 ЧЕПЕЛЮК М. І.

УДК 338.242-027.5.1.33

JEL: F02; F62; F63; F69

Чепелюк М. І. Індекс глобальної конкурентоспроможності як показник опірності країн світу в умовах глобальної кризи

COVID-19 створив серйозну загрозу людству та продемонстрував системність процесів господарської діяльності, створивши «ефект доміно». Спочатку з появою невідомої досі інфекцією зіткнулася лише одна країна – Китай. Однак в умовах тісного взаємозв'язку та взаємозалежності учасників міжнародних господарських відносин COVID-19 поширився на інші країни світу, викликавши пандемію. Ці події свідчать про високий ступінь інтеграції господарських систем в умовах глобалізації, при якій проблеми однієї країни стають загальними та повинні вирішуватися спільними зусиллями всієї світової спільноти. Події другого триместру 2020 р. демонструють системні наслідки COVID-19 – негативні події в системі охорони здоров'я (пандемія, загострення вірусної загрози), каталізація економічної кризи, яку в міжнародних наукових дослідженнях позначили як кризу COVID-19. Це вказує на значні ризики погіршення показників економічного зростання та фінансової стабільності. Метою статті є формування гіпотези, що якщо країна має вищий індекс глобальної конкурентоспроможності в рейтингу, вона повинна мати більшу стійкість стосовно глобальної кризи, ніж менш конкурентоспроможні країни. Зараз занадто рано оцінювати економічні втрати від кризи COVID-19 з будь-якої точністю, але все ж можна зробити деякі попередні оцінки. Експерти Всесвітнього економічного форуму відзначають, що світова економіка погано підготовлена до можливого спаду ділової активності, оскільки минуле десятиліття було «втрачено» в плані прийняття заходів для підвищення продуктивності. Середній показник ІГК4.0 за усіма дослідженими країнами становить 60,7 бала, що означає, що до ідеального стану бракує майже 40 балів. Розвивати країнам необхідно не тільки грошово-кредитну політику, а й інші види економічних стратегій, інвестиції, шукати стимули для пошвидшення зростання продуктивності та антикризові стратегії. Пошук балансу між технологічною інтеграцією й інвестиціями в людський капітал буде мати вирішальне значення для підвищення продуктивності. Недоліки консерватизму були помітні і до кризи COVID-19, але саме остання змусить управлінців перейти від ідеологічної підтримки Industry 4.0 до конкретного застосування її заходів на практиці. Головним завданням держав у період кризи є досягнення найкращого для суспільства балансу між технологічним і соціальним розвитком. За підсумками системного оновлення ті країни, яким вдасться домогтися найкращого балансу, стануть лідерами. На шляху до цієї мети значний вплив мають культура управління, довіра між суспільством і державою, включаючи готовність населення слідувати вказівкам останньої.

Ключові слова: глобальна криза, криза COVID-19, конкурентоспроможність, Industry 4.0, Індекс глобальної конкурентоспроможності, пандемія.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-8-6-12>

Табл.: 3. **Бібл.:** 8.

Чепелюк Маргарита Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: chepeliuk.margo@gmail.com

UDC 338.242-027.5.1.33

JEL: F02; F62; F63; F69

Chepeliuk M. I. The Index of Global Competitiveness as an Indicator of Resilience of the World in the Global Crisis

COVID-19 has developed into a serious threat to humanity and has demonstrated the systematicity of economic activity processes, creating a «domino effect». Initially, China was the only country to face the emergence of an unknown infection. However, in conditions of close interconnection and interdependence of participants of international economic relations, COVID-19 has spread to other world countries, causing a pandemic. These events show a high degree of integration of economic systems in the conditions of globalization, in which the problems of one country become universal and must be solved by joint efforts of the entire global community. The events of the second trimester of 2020 demonstrate the systemic consequences of COVID-19 – negative events in the health care system (pandemic, worsening of viral threat), catalization of the economic crisis, which in the international scientific studies is now marked as the COVID-19 crisis. This points out the significant risks in terms of deterioration of indicators of both economic growth and financial stability. The article is aimed at forming a hypothesis that if a country has a higher global competitiveness index in the ranking, it should have more resilience in relation to the global crisis than less competitive countries. At the present, it is too early to assess economic losses from the COVID-19 crisis with any accuracy, but some preliminary estimates can still be made. Experts at the World Economic Forum indicate that the world economy is poorly prepared for a possible downturn in business activity, as the past decade has been «lost» in terms of taking measures to boost productivity. The average IGC4.0 for all countries under research makes 60.7 points, which means that almost 40 points are lacking for the ideal state. The countries need to develop not only monetary-credit policy, but also other types of economic strategies, investments, need to seek incentives to revive productivity growth and anti-crisis strategies. Finding a balance between technological integration and investments in human capital will be crucial to productivity gains. The shortcomings of conservatism were noticeable before the COVID-19 crisis, but the latter would force managers to switch from ideological support for Industry 4.0 to the specific application of its measures in practice. The main task of the States in the crisis is to achieve the best for society balance between technological and social development. According to the results of the system update, those countries that will succeed in achieving the best balance will become leaders. On the way to this goal, a culture of governance, trust between society and the State, including the willingness of the population to follow the instructions of the latter, will have the most significant influence.

Keywords: global crisis, COVID-19 crisis, competitiveness, Industry 4.0, Index of Global Competitiveness, pandemic.

Tabl.: 3. **Bibl.:** 8.

Chepeliuk Marharyta I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Business and Economic Analysis, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: chepeliuk.margo@gmail.com

Коронавірус COVID-19 створив серйозну загрозу людству та продемонстрував системність процесів господарської діяльності, створивши «ефект доміно». Наприкінці 2019 р. – на початку 2020 р. з появою невідомої досі інфекції зіткнулася лише одна країна – Китай. Однак в умовах тісного взаємозв'язку та взаємозалежності учасників міжнародних господарських відносин уже до березня 2020 р. COVID-19 поширився на інші країни світу, викликавши пандемію. Події першого триместру 2020 р. свідчать про високий ступінь інтеграції господарських систем в умовах глобалізації, при якій проблеми однієї країни стають загальними та повинні вирішуватися спільними зусиллями всієї світової спільноти на умовах взаємодопомоги, взаємної підтримки та співпраці.

Події другого триместру 2020 р. демонструють системні наслідки COVID-19 – негативні події в системі охорони здоров'я (пандемія, загострення вірусної загрози), каталізатор економічної кризи, яка в міжнародних наукових дослідженнях позначають як кризу COVID-19. У цілому різке посилення світових фінансових умов з початку спалаху COVID-19 в поєднанні з принциповим погіршенням економічних перспектив призвело до масштабного зсуву вліво в статистичному розподілі прогнозів світового зростання на рік вперед. Це вказує на значні ризики погіршення показників економічного зростання та фінансової стабільності. На даний момент є висока ймовірність того, що світове зростання знизиться до рівня нижче 7,4%. Для порівняння, у жовтні 2019 р. це порогове значення знаходилося на рівні понад 2,6%.

Поняття конкурентоспроможності країни досі не має чіткого і прямого змісту та залишається неоднозначним. Ця стаття зосереджується на Глобальному індексі конкурентоспроможності, який розраховується Всесвітнім економічним форумом і є одним із найбільш відомих показників конкурентоспроможності. Світовий економічний форум визначає конкурентоспроможність країни як «сукупність інститутів, політик та факторів, що визначають рівень продуктивності країни» і стверджує, що продуктивність «є головним довгостроковим двигуном зростання, показником рівня життя та процвітання». Тобто, вищий рейтинг конкурентоспроможності показує, що висока продуктивність економіки країни має привести до вищого та більш стійкого економічного зростання. Крім того, економічне зростання приводить до підвищення рівня життя та процвітання громадян країни та є показником опірності країни в умовах глобальної кризи.

Метою статті є формування гіпотези, що за умови, якщо країна має вищий індекс глобальної конкурентоспроможності в рейтингу, вона повинна мати більшу стійкість до глобальної кризи, ніж менш конкурентоспроможні країни. Іншими словами, більш конкурентоспроможні країни повинні мати вищі та більш стійкі темпи економічного зростання, ніж

менш конкурентоспроможні країни. Для перевірки цієї гіпотези в статті досліджується взаємозв'язок між Індексом глобальної конкурентоспроможності та економічним зростанням країн протягом періоду 2004–2019 рр.

Індекс глобальної конкурентоспроможності (*The Global Competitiveness Index*) є глобальним дослідженням із супроводжуючим його рейтингом країн світу за показником економічної конкурентоспроможності. Індекс розрахований за методикою Всесвітнього економічного форуму (*World Economic Forum*), що заснований на комбінації загальнодоступних статистичних даних і результатах глобального опитування керівників компаній – великого щорічного дослідження, яке проводиться Всесвітнім економічним форумом спільно з мережею партнерських організацій – провідних дослідницьких інститутів і організацій в країнах. Дослідження проводиться з 2004 р. і на даний момент являє собою найповніший комплекс показників конкурентоспроможності різних країн світу [6].

Всесвітній економічний форум визначає національну конкурентоспроможність як здатність країни та її інститутів забезпечувати стабільні темпи економічного зростання, які були б стійкі в середньостроковій перспективі. Варто зазначити, що країни з високими показниками національної конкурентоспроможності, як правило, забезпечують більш високий рівень добробуту своїх громадян. Передбачається, що індекс повинен використовуватися державами, які прагнуть ліквідувати існуючі перешкоди на шляху економічного розвитку та конкурентоспроможності як інструмент для аналізу проблемних моментів в їх економічній політиці та розробці антикризових стратегій.

Конкурентоспроможність національних економік визначається численними та вельми різноманітними факторами. Так, на стан економіки негативно впливають неефективне управління державними фінансами і висока інфляція, а позитивний ефект досягається за рахунок захисту прав інтелектуальної власності, розвиненої судової системи й інших заходів. Поряд з інституційними факторами вирішальне значення мають освіта та підвищення кваліфікації робочої сили, постійний доступ до нових знань і технологій. Фактори, що визначають конкурентоспроможність економіки, по-різному впливають на економічні системи країн світу залежно від стартових умов і поточного рівня розвитку.

У дослідженні представлені два індекси, на основі яких складаються рейтинги країн: Індекс глобальної конкурентоспроможності (*Global Competitiveness Index – GCI*) та Індекс конкурентоспроможності бізнесу (*Business Competitiveness Index – BCI*). У даний час основним засобом узагальноної оцінки конкурентоспроможності країн є Індекс глобальної конкурентоспроможності, створений для Всесвітнього еконо-

мічного форуму професором Колумбійського університету Ксав'є Сала-і-Мартіном (*Xavier Sala-i-Martin, Columbia University*) і вперше оприлюднений у 2004 р.

При складанні Індексу береться до уваги те, що економіки різних країн світу знаходяться на різних етапах свого розвитку. Значення окремих факторів зростання конкурентоспроможності країни пов'язано зі стартовими умовами, або з інституційними та структурними характеристиками, що дозволяють позиціонувати державу по відношенню до інших країн крізь призму розвитку. Методологія розрахунку Індексу постійно вдосконалюється для того, щоб він залишався адекватним інструментом вимірювання рівня конкурентоспроможності в постійно мінливому глобальному середовищі.

Індекс глобальної конкурентоспроможності складений зі змінних, які детально характеризують конкурентоспроможність країн світу, які перебувають на різних рівнях економічного розвитку. 34 показники розраховуються на основі відкритих статистичних даних: це дані зовнішнього боргу, бюджетного дефіциту, тривалості життя та інші показники з досліджень ЮНЕСКО, МВФ, ВООЗ, а решта – за оцінками спеціального опитування, де бере участь понад 14 тисяч керівників середніх і великих підприємств для того, щоб охопити широке коло факторів, що впливають на бізнес-клімат у досліджуваних країнах [1; 3; 4].

Країни, які беруть участь у рейтингу, розподіляються за стадіями розвитку економіки (*табл. 1*). Критерієм розподілу країн є показник рівня ВВП на душу населення. Однак для визначення стадії розвитку країн з високою залежністю від мінеральних ресурсів застосовується другий критерій, який вимірює ступінь залежності розвитку країни від основних факторів. Цей критерій визначається за часткою експорту сировини в загальній структурі експорту (товарів та послуг) за останні п'ять років. Країни, в яких частка експорту сировинних ресурсів у загальному експорті становить 70% і більше, відносяться до 1 категорії розвитку (стадія факторного розвитку).

Оновлення методології у 2018 р. обумовлюється необхідністю більш точного обліку чинників глобальної конкурентоспроможності в умовах прийдешньої четвертої індустріальної революції, звідси і назва ІГК 4.0. У рамках нової методології фактори (драйвери) глобальної конкурентоспроможності згруповані в 4 рівня: створення сприятливих умов; людський капітал; ринки й інноваційна екосистема. Як і раніше, рівні конкурентоспроможності розбито на 12 підрівнів, назви яких багато в чому запозичені з попередньої методології, проте їх наповнення конкретними індикаторами та методика розрахунку істотно відрізняються від попередніх версій рейтингу: інститути, інфраструктура, макроекономічне оточення, здоров'я та початкова освіта, вища освіта та на-

вчання, ефективність товарних ринків, ефективність ринку праці, розвиненість фінансового ринку, технологічна підготовленість, розмір ринку, зрілість бізнесу, інновації [6].

В ІГК4.0. один і той самий рівень (підрівень) конкурентоспроможності має однакову вагу для всіх країн незалежно від їх стадії економічного розвитку (показника ВВП/ос.). В епоху ІГК 4.0. всі рівні конкурентоздатності взаємопов'язані між собою, а проривні технології створюють потенціал для більшого стрибка в рівні економічного розвитку, тому бідні країни не повинні ігнорувати такі фактори, як динамізм бізнесу та інновації, які раніше вважалися переважно долею багатих держав.

Кількість індикаторів в рейтингу 2018 р., які використовуються для розрахунку ІГК (по окремих підрівнях агрегованого індексу), скоротилося зі 114 до 98. При цьому якщо раніше 70% індикаторів (81 зі 114) бралися з опитувальника бізнескерівників, і тільки 30% становили статистичні дані або похідні показники зі сторонніх рейтингів, то в новому рейтингу пропорція змінилася: 45% (44 з 98) на 55% на користь статистичних даних і розрахункових показників, що в цілому має підвищити об'єктивність розрахунку ІГК. Також набір самих індикаторів був перегрупований по підрівнях і суттєво оновився: 2/3 (64 з 98) складають нові індикатори, які раніше не використовувалися [4].

Змінилася також шкала для розрахунку та подання індексу. Якщо раніше індекс розраховувався за 7-бальною шкалою, то тепер за 100-бальною, де 100 відповідає максимально можливому рівню глобальної конкурентоспроможності (ідеальній державі) [1].

За результатами ІГК-2019, до трійки лідерів глобальної конкурентоспроможності увійшли: 1) Сінгапур, 2) США, 3) Гонконг; у 2018 р.: 1) США, 2) Сінгапур, 3) Німеччина. Незмінний лідер останніх років з 2009 р. – Швейцарія – виявилася тільки п'ятою у 2019 р.

Мінус таких кардинальних змін у методології полягає в неможливості порівнянь з минулими періодами, що добре видно по результатах окремих країн, перш за все, починаючи з третього десятка держав у рейтингу. Так, якщо у 2017 р. Греція займала 86 місце в рейтингу, то у 2018 р. – за новою методикою – перемістилася відразу на 57 місце, В'єтнам, навпаки, опустився з 55 на 77 місце. Очевидно, що подібні стрибки в рейтингу обумовлені виключно зміною методології, а не зусиллями, прикладеними самими країнами [2; 3].

Для коректного порівняння укладачі ІГК 4.0 перерахували рейтинг для 2017 р. по новій методології. Водночас такий перерахунок був зроблений тільки для одного року, що виключає можливість порівняльного ретроспективного аналізу зміни конкурентоспроможності країни в рамках більш тривалого періоду. Лідерів рейтингу ІГК – перші 10 країн та зміни їх позицій у 2004–2019 рр. наведено в *табл. 2*.

Розподіл країн за стадіями розвитку

Стадія 1 факторний розвиток (37 економік)	Перехідна стадія від 1 до 2 (16 економік)	Стадія 2 ефективний розвиток (30 економік)	Перехідна стадія від 2 до 3 (24 економіки)	Стадія 3 інноваційний розвиток (37 економік)
Бангладеш	Азербайджан	Албанія	Аргентина	Австралія
Буркіна Фасо	Алжир	Болгарія	Барбадос	Австрія
Бурунді	Ангола	Вірменія	Бахрейн	Бельгія
В'єтнам	Болівія	Гватемала	Бразилія	Велика Британія
Гаїті	Ботсвана	Гвінея	Казахстан	Гонконг
Гамбія	Бутан	Грузія	Коста-Рика	Греція
Гвінея	Венесуела	Домініканська Республіка	Латвія	Данія
Ефіопія	Габон	Есватіні (Свазіленд)	Ліван	Естонія
Замбія	Гондурас	Єгипет	Литва	Ізраїль
Зімбабве	Іран	Індонезія	Маврикій	Ісландія
Ємен	Ісламська Республіка	Йорданія	Малайзія	Іспанія
Індія	Кувейт	Кабо-Верде	Мексика	Італія
Камбоджа	Лівія	Китай	Об'єднані Арабські	Канада
Камерун	Молдова	Колумбія	Емірати	Катар
Кенія	Монголія	Македонія	Оман	Кіпр
Кот-д-Івуар	Саудівська Аравія	Марокко	Панама	Люксембург
Киргизська Республіка	Філіппіни	Намібія	Польща	Мальта
Лесото		Парагвай	Російська Федерація	Нідерланди
Лаоська НДР		Перу	Сейшельські острови	Німеччина
Мавританія		Південна Африка	Суринам	Нова Зеландія
Мадагаскар		Румунія	Туреччина	Норвегія
Малаві		Сальвадор	Угорщина	Південна Корея
Малі		Сербія	Уругвай	Португалія
Маянмар		Східний Тимор	Хорватія	Пуерто-Ріко
Мозамбік		Таїланд	Чилі	Сінгапур
Непал		Туніс		Словацька Республіка
Нігерія		Україна		Словенія
Нікарагуа		Чорногорія (Монте-негро)		США
Пакистан		Шрі Ланка		Тайвань
Руанда		Ямайка		Тринідад і Тобаго
Сенегал				Фінляндія
С'єрра-Леоне				Франція
Таджикистан				Чеська Республіка
Танзанія				Швейцарія
Уганда				Швеція
Чад				Японія

Джерело: складено за [6].

Перше місце в рейтингу зайняв Сінгапур, який в цьому році обійшов США, змістивши їх на 2 місце. Трійку лідерів замикає Гонконг, який у 2018 р. займав 7 позицію. На 4 місці Нідерланди, які повернулися в п'ятірку лідерів. На 5 місці Швейцарія, яка з 2012 по 2017 рр. очолювала рейтинг, а у 2018 р. відкотилася до 4 місця.

Усього в рейтингу знаходиться 141 країна. Внизу списку – Конго, Ємен і Чад. Польща та Росія залишилися на колишніх позиціях, зайнявши 37 і 43 місця відповідно. Україна у 2019 р. втратила дві позиції в Індексі глобальної конкурентоспроможності, опустившись на 85 сходинку (табл. 3).

Серед країн, які визнані більш конкурентоспроможними, виявилися Ямайка, Тринідад і Тобаго, Домініканська Республіка [6].

Експерти Всесвітнього економічного форуму відзначають, що світова економіка погано підготовлена до можливого спаду ділової активності, оскільки минуле десятиліття було «втрачено» в плані прийняття заходів для підвищення продуктивності. Середній показник ІГК 4.0 за усіма дослідженими країнами становить 60,7 бала, що означає, що до ідеального стану бракує майже 40 балів. Країни з розвиненою економікою незмінно демонструють кращі результати, ніж решта світу, але в цілому вони все ще відстають від ідеального стану на 30 балів.

Розвивати країнам необхідно не тільки грошово-кредитну політику, а й інші види економічних стратегій, інвестиції, шукати стимули для пожвавлення зростання продуктивності та антикризові стратегії. Пошук балансу між технологічною інтеграцією й

Таблиця 2

Динаміка змін рангових позицій країн у 2004–2019 рр.

Позиція в рейтингу	Рік																
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
1	Фінляндія	Фінляндія	Швейцарія	США	США	Швейцарія	Швейцарія	Швейцарія	Швейцарія	Швейцарія	Швейцарія	Швейцарія	Швейцарія	Швейцарія	США	Сінгапур	
2	США	США	Фінляндія	Швейцарія	Швейцарія	США	Швеція	Сінгапур	Сінгапур	Сінгапур	Сінгапур	Сінгапур	Сінгапур	США	Сінгапур	США	
3	Швеція	Швеція	Швеція	Данія	Данія	Сінгапур	Сінгапур	Сінгапур	Фінляндія	Фінляндія	США	США	США	Сінгапур	Німеччина	Гонконг	
4	Тайвань	Данія	Данія	Швеція	Швеція	Швеція	США	Фінляндія	Швеція	Німеччина	Фінляндія	Німеччина	Нідерланди	Нідерланди	Швейцарія	Нідерланди	
5	Данія	Тайвань	Сінгапур	Німеччина	Сінгапур	Данія	Німеччина	США	Нідерланди	США	Німеччина	Нідерланди	Німеччина	Німеччина	Японія	Швейцарія	
6	Норвегія	Сінгапур	США	Фінляндія	Фінляндія	Фінляндія	Японія	Німеччина	Німеччина	Швеція	Японія	Японія	Швеція	Гонконг	Нідерланди	Японія	
7	Сінгапур	Ісландія	Японія	Сінгапур	Німеччина	Німеччина	Фінляндія	Нідерланди	США	Гонконг	Гонконг	Гонконг	Велика Британія	Швеція	Гонконг	Німеччина	
8	Швейцарія	Швейцарія	Німеччина	Японія	Нідерланди	Японія	Нідерланди	Данія	Велика Британія	Нідерланди	Нідерланди	Фінляндія	Японія	Велика Британія	Велика Британія	Швеція	
9	Японія	Норвегія	Нідерланди	Великобританія	Японія	Канада	Данія	Японія	Гонконг	Японія	Велика Британія	Швеція	Гонконг	Японія	Швеція	Велика Британія	
10	Ісландія	Австралія	Великобританія	Нідерланди	Канада	Нідерланди	Канада	Велика Британія	Японія	Велика Британія	Швеція	Великобританія	Фінляндія	Фінляндія	Данія	Данія	

Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI) за 2004–2019 рр.

Країна	Методологія ІГК (2008–2017 рр.)													ІГК 4.0 (2018 р.)		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
США	2	2	6	1	1	2	4	5	7	5	3	3	3	2	1	2
Фінляндія	1	1	2	6	6	6	7	4	3	3	4	8	10	10	11	11
Швеція	3	3	3	4	4	4	2	3	4	6	10	9	6	7	9	8
Швейцарія	8	8	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	5
Сінгапур	7	6	5	7	5	3	3	2	2	2	2	2	2	3	2	1
Нідерланди	13	11	9	10	8	10	8	7	5	8	8	5	4	4	6	4
Німеччина	6	15	8	5	7	7	5	6	6	4	5	4	5	5	3	7
Гонконг	–	–	11	11	11	11	11	11	9	7	7	7	9	6	7	3
Велика Британія	12	13	10	9	12	13	12	10	8	10	9	10	7	8	8	9
Японія	9	12	7	8	9	8	6	9	10	9	6	6	8	9	5	6
Україна	86	84	78	73	72	82	89	82	73	84	76	79	85	81	89	85
Польща	60	51	48	51	53	46	39	41	41	42	43	41	36	39	37	37
Чехія	40	38	29	33	33	31	36	38	39	46	37	31	31	31	29	32
Росія	70	75	62	58	51	63	63	66	67	64	53	45	43	38	43	43

інвестиціями в людський капітал буде мати вирішальне значення для підвищення продуктивності. Дані на основі ІГК 4.0 показують, що в країнах, що володіють значними інноваційними та технологічними можливостями, таких як Південна Корея, Італія, Франція, Японія, але недостатньо розвинені трудові ресурси, може збільшитися ризик негативних соціальних наслідків. Країни, що розвиваються зі зростаючим інноваційним потенціалом, такі як Китай, Індія і Бразилія, повинні збалансувати технологічну інтеграцію й інвестиції в людський капітал [7].

Отже, заходи економічної політики мають бути спрямовані на звернення до чинників, які можуть привести до підвищення продуктивності при одночасному скороченні економічної нерівності, зміцнення рівності можливостей, вдосконалення системи соціального захисту, охорони здоров'я, а також сприяння підвищенню конкурентоспроможності інвестицій.

Зараз занадто рано оцінювати економічні втрати від кризи COVID-19 з будь-якої точністю, але все ж можна зробити деякі попередні оцінки. У січні та лютому Китай повідомив про падіння доданої вартості виробництва на 13,5%. Якщо припустити, що цей негативний шок веде до падіння ВВП на 15% за перший квартал, після чого почнеться швидке відновлення, то прямиий шок від коронавірусу для китайської економіки виллється у втрату 3,75% ВВП до кінця цього року. Це дуже значне падіння порівняно з 5,8% зростання, спрогнозованого МВФ на початку 2020 р. Інші східноазійські країни, наприклад Півден-

на Корея та Японія, постраждали менше, тому втрати ВВП, імовірно, будуть не такі великі [6].

Однак європейські країни та США, скоріше за все, зазнають більшого впливу через кількість старішого населення, менш ефективного карантину, заборон на поїздки та повні або часткові обмеження відвідування ресторанів і культурних заходів. Їх економіки більше покладаються на сферу послуг, зокрема туризму, подорожей, громадського харчування та розваг, які будуть вражені найсильніше.

Для молодих економік, що розвиваються, таких як Україна, існують додаткові складнощі, викликані фінансовими труднощами на світовому ринку та посиленням тиску на українську гривню, оскільки світові інвестори вилучають свої ресурси в пошуках безпечного притулку. Також Україна є експортером сировинних товарів, таких як метали, продукти харчування та сільськогосподарська продукція, і ціна на них, імовірно, значно впаде за рахунок падіння попиту на світових ринках. Криза 2009 р., коли падіння цін на метали досягло 40%, призвів до зменшення ВВП України на 15%. Однак слід очікувати менший вплив COVID-19, оскільки зниження цін на інші товари очікувано буде меншим, а серйозне падіння цін на нафту матиме позитивний вплив на конкурентоспроможність українського експорту.

ВИСНОВКИ

У даний час світ переживає перехідний період між промисловими революціями – відбувається комплексне оновлення соціальних і технологічних систем. Активізується боротьба за відповідність ви-

могам нової епохи, що виходить з бізнесу на рівень держав. Соціально-технологічний курс Всесвітнього економічного форуму як ідея відповідає актуальним потребам суспільства, але на практиці все ще не реалізований повною мірою. Недоліки консерватизму були помітні ще до кризи COVID-19, але саме остання змусить управлінців перейти від ідеологічної підтримки Industry 4.0 до конкретних заходів її застосування на практиці. Головним завданням держав у період кризи є досягнення найкращого для суспільства балансу між технологічним і соціальним розвитком. За підсумками системного оновлення ті країни, яким вдасться домогтися найкращого балансу, стануть лідерами. На шляху до цієї мети значний вплив мають культура управління, довіра між суспільством і державою, включаючи готовність населення слідувати вказівкам останньої. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Леньков И. И. Развитие глобализационных процессов и их влияние на национальную экономику. Минск : РИВШ, 2008. 143 с.
2. Медведев В. А. Глобализация экономики: тенденции и противоречия. *Мировая экономика и международные отношения*. 2004. № 2. С. 3–11.
3. Основні соціально-економічні показники країн Євросоюзу / Eurostat. 2016. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
4. Хухлындина Л. М. Европейский союз: становление и развитие. Минск : РИВШ БГУ, 2004. 254 с.
5. Crafts N. Globalization and Growth in the Twentieth Century. IMF Working Papers, 2000. 75 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2000/wp0044.pdf>
6. Schwab K., Sala-i-Martin X., Greenhill R. The Global Competitiveness Report 2011–2012. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf
7. Горбашко Е. А., Дюков И. И., Туманов К. М. Конкурентоспособность стран: Ее оценка и роль в преодолении последствий экономического кризиса. *Стандарты и качество*. 2009. № 10. С. 66–71.
8. Porter M. E., Sachs J. D., McArthur J. W. Executive Summary: Competitiveness and Stages of economic Development / The Global Competitiveness Report. Geneva, Switzerland, 2001. URL: https://www.earth.columbia.edu/sitefiles/file/Sachs%20Writing/2002/WorldEconomicForum_2001-2002_GlobalCompetitivenessReport2001-2002_ExecutiveSummary.pdf

REFERENCES

- Crafts, N. "Globalization and Growth in the Twentieth Century". IMF Working Papers, 2000. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2000/wp0044.pdf>
- Gorbashko, Ye. A., Dyukov, I. I., and Tumanov, K. M. "Konkurentosposobnost stran: Yeye otsenka i rol v preodolenii posledstviy ekonomicheskogo krizisa" [Economy's Competitiveness. Evaluation and Role to Overcome Economic Crisis Consequences]. *Standarty i kachestvo*, no. 10 (2009): 66-71.
- Khukhlyndina, L. M. *Yevropeyskiy soyuz: stanovleniye i razvitiye* [European Union: Formation and Development]. Minsk: RIVSh BGU, 2004.
- Lenkov, I. I. *Razvitiye globalizatsionnykh protsessov i ikh vliyaniye na natsionalnuyu ekonomiku* [Development of Globalization Processes and Their Impact on the National Economy]. Minsk: RIVSh, 2008.
- Medvedev, V. A. "Globalizatsiya ekonomiki: tendentsii i protivorechiya" [Economic Globalization: Trends and Contradictions]. *Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnyye otnosheniya*, no. 2 (2004): 3-11.
- "Osnovni sotsialno-ekonomichni pokaznyky krain Yevrosoiuzu" [The Main Socio-economic Indicators of the European Union]. Eurostat. 2016. <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Porter, M. E., Sachs, J. D., and McArthur, J. W. "Executive Summary: Competitiveness and Stages of economic Development". The Global Competitiveness Report. Geneva, Switzerland, 2001. https://www.earth.columbia.edu/sitefiles/file/Sachs%20Writing/2002/WorldEconomicForum_2001-2002_GlobalCompetitivenessReport2001-2002_ExecutiveSummary.pdf
- Schwab, K., Sala-i-Martin, X., and Greenhill, R. "The Global Competitiveness Report 2011-2012". http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf